

Sosio-ekonomiset tekijät: Lohen kalastuksen yhteiskunnallistaloudellinen tarkastelu

1. Suuret yhteiskunnallistaloudelliset linjat

Maa- ja metsätalousministeriön muistiolounnos 19.12.2007 ”Valtioneuvoston asetus lohenkalastuksen rajoituksista Pohjanlahdella ja Simojoessa sekä valtioneuvoston asetus kalastusasetuksen (1116/1982) muuttamisesta” sisältää monia tärkeitä ja hyviä periaatteita, mutta muistiolounnoksen johtopäätökset eivät riitä jo nyt tiedossa olevan tilanteen korjaamiseksi. Nyt tarvitaan voimakkaita korjaustoimenpiteitä ja pyynnin rajoituksia. Jos niillä aikaan saatavat tulokset mahdollistavat ja muutenkin osoittavat tarpeelliseksi joitakin lievennyksiä, niin muutoksia voidaan tehdä joidenkin vuosien kuluttua.

Kolme keskeistä argumenttia ovat yksinkertaistettuina:

1. Kalastuslain 1§ edellyttää kestäväää kalataloutta. Lohen osalta tämä ei nyt toteudu. Luonto ja luonnonsuojelu ovat tärkeä tekijä eli muuten arvokkaat lohikannat (tai ainakin osa niistä) katoavat.
2. Lapin ja muiden jokialueiden elämälle ja tulevaisuudelle lohien jokikalastus on erittäin merkittävää. Sen matkailua lisäävä ja muuta elinkeinotoimintaa elvyttävä vaikutus on erittäin merkittävä.
3. Vapaa-ajan lisääntyessä ja ihmisten hakiessa yhä enemmän elämyksiä on virkistyskalastus erittäin tärkeä luontoon ihmisiä kytkevä harrastus, joka samalla kytkee yhteen eri sukupolvia ja luo yhteisöllisyyttä – oppi luonnossa toimimisesta ja luonnon merkityksestä kulkee vanhemmilta lapsille ja isovanhemmilta lasten lapsille.

Lohen kutukanta on viime vuosina pienentynyt hälyttävästi. Tornionjoen kutukanta on puolittunut viimeisen kolmen vuoden aikana. Simojoen lohikannan tilanne on vielä huonompi. Suomen muiden SAP-jokien (Kiiminki-, Kuiva- ja Pyhäjoki) osalta Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES arvioi tilanteen toivottomaksi lohen nykyisen merikalastuksen jatkuessa ennallaan. ICES suosittaa lohen osalta vuodelle 2008 varovaisuusperiaatteen noudattamista sekä kalastuksen määrän ja saaliin olennaista pienentämistä. Kalastuspaine on mitoitettava heikoimman lohikannan mukaan. Nyt on herättävä toimimaan.

Ellei nyt tehdä toimenpiteiden suuria uudelleen arviointeja niin johtopäätös on, että Suomessa lohta pidetään ensisijaisesti vain biomassana? Merkittäviä tuloja lohimatkailusta saavat maat ovat lopettaneet lohen ammattimaisen merikalastuksen: Irlanti, Iso-Britannia, Kanada, Islanti. Virkistyskalastuksen matkailu- yms. tulojen osalta on Suomessa tilanne, jossa lohen tarjoamia mahdollisuuksia ei hyödynnetä, vaan lohi kalastetaan raaka-aineena merestä ja myydään alle 4 euron kilohintaisena. Valtiontalouden tarkastusvirasto on käyttänyt tuottajahintana 4,4 €/kg ja vähentänyt siitä kalastuskustannukset 2 €/kg. Virkistyskalastuksena lohesta saataisiin monikymmenkertainen hinta.

Edellä lueteltujen jokien lisäksi Pohjanmaan ja Satakunnan rannikolla on lukuisia jokia, joissa lohenkalastus on mahdollista istutusten ansiosta: Kokemäenjoki, Merikarvianjoki, Aurajoki ja Pohjanmaan joet.

Lähivuosiksi on otettava toimenpiteiden kohteeksi puolueettomat asiantuntemukseen perustuvat yhteiskunnallistaloudelliset arvioinnit ja laskelmat sekä kansainväliset vertailut. Mutta jo sitä ennen on toimittava, sillä olemassa oleva tietoa ei anna mahdollisuuksia jatkaa edes suunnilleen viime vuosien linjoilla.

Näitä toimenpiteitä edellyttää myös hallitusohjelma: ”Hallitus pyrkii säilyttämään kestävät kalakannat merialueilla ja sisävesistöissä rakennetut vesistöt mukaan lukien. ... Lohiasetus uudistetaan vuodesta 2008 eteenpäin tavoitteena sekä turvata luonnonlohen nousu kutujokiin ja poikastuotannon mahdollisimman korkea taso että rannikon ammattikalastuksen toimintaedellytykset. Lohen merikalastuksessa painopiste siirtyy avomerialueilta rannikolle ja jokiin ajoverkkokalastuksen loppuessa. Luonnonlohen ja istutetun lohen kantoja tutkitaan aktiivisesti ja pyritään ratkaisemaan poikaskuolevuuteen liittyvät ongelmat.”

2. Kalastuslaki 16.4.1982/286

Kalastuslain vaatimus merkitsee mm. sitä, että kalavarojen biologisesti kestävä käytön ehtona on kalastusmäärien pitäminen tasolla, joka ei vaaranna kannan säilymistä. Nyt tiedot lohen tilanteesta osoittavat, että lakia ei noudateta.

1 § ”Kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. Tällöin on vältettävä toimenpiteitä, jotka voivat vaikuttaa vahingollisesti tai haitallisesti luontoon tai sen tasapainoon.”

3. Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 155/2007: Kalatalouden kehittäminen

Muutama lainaus tarkastuskertomuksesta osoittaa, että sosioekonomiset tekijät edellyttävät viime vuosina harjoitetun toiminnan merkittävää muuttamista.

Tiivistelmässä todetaan:

”Nykytuotoinen lohenkalastus ei maksimoi yhteiskunnan lohesta saamaa kokonaishyötyä. Virkistyskalastajien osuutta lohisaaliista tulisi lisätä. Lohenkalastuksesta tulisi tehdä luvanvaraista, mikä mahdollistaisi rajallisten lohiresurssien tarkoituksenmukaisen jaon ammatti- ja virkistyskalastajille. Samalla vähennettäisiin lohen sivutoimista rannikkokalastusta, joka haittaa sekä todellisten ammattikalastajien toimeentuloa että kalastusmatkailun kehittämistä.”

Muita otteita:

”...rakenneohjelman 2000-2006 väliarvioinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, että ohjelmassa ei riittävästi huomioitu kalastusmatkailua kalastusvarojen hyödyntämiskeinona.”

”Vuosina 2005-2007 ... lohen merikalastuspäiviä jälleen lisättiin ammattikalastajille asteittain. Sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen että Helsingin yliopiston kalataloustutkijat olivat kuitenkin rajoitusten lieventämistä vastaan.”

”Ministeriön mukaan valikoivalla pyynnillä on saatu vain noin 2000 kalaa, mikä on kokonaisuuteen nähden marginaalinen määrä.”

”Osa tarkastuksen yhteydessä haastatelluista asiantuntijoista piti lohenkalastuksen ongelmana ns. ammattimaista harrastuspyyntiä, joka ajoittuu parhaaseen kalastusaikaan eli alkukesään ja jota harjoitetaan ammattimaisilla välineillä. Kalastajat eivät ole kuitenkaan ammattikalastajia vaan

aivan muualta pääasiallisen toimeentulonsa hankkivia henkilöitä. Todellista taloudellista merkitystä lohen merikalastuksella on vain muutamille kymmenille ammattikalastajille.”

”Ammattikalastajien saalismerellä ja sisävesillä vuonna 2005: lohi arvo 1,4 milj euroa, kaikki kalalajit yhteensä arvo 22 milj.euroa.”

”Tarkastuksessa arvioitiin tilastollisin menetelmin lohen virkistyskalastuksen tuottamaa yhteiskunnallista nettohyötyä. ...Laskelmissa arvioitiin, mitä hyvinvointivaikutuksia olisi Tornionjoen lohen merisaaliiden puolittamisella. Tulosten mukaan lohen merikalastuksen rajoittamiselle on olemassa myös yhteiskunnallistaloudellisia perusteita, sillä virkistyskalastuksen tuottamat lisähyödyt olisivat moninkertaisia merikalastuksen vähennyksen aiheuttamiin tappioihin verrattuna.”

”Tarkastuksen perusteella lohen kalastuksesta tulisi tehdä myös merialueilla luvanvaraista ja lupia tulisi myöntää ainoastaan ammattikalastajille. ... Toimenpiteellä saataisiin vähennettyä rannikolla tapahtuvaa sivutoimista lohenkalastusta, joka haittaa todellisten ammattikalastajien toimeentuloa. Samaa asiaa edistäisi myös usean tahon esittämä vaatimus siitä, että ammattikalastaja-statukseen oikeuttavan tulorajan tulisi olla vähintään 50 prosenttia tuloista kalastuksesta.”

”Tarkastuksessa tehdyn tilastollisenlaskelman perusteella lohen virkistys tuottaa merkittäviä yhteiskunnallisia nettohyötyjä, ja merikalastuksen vähenemisen aiheuttamat tappiot ovat näihin verrattuna pieniä. Lohen sivutoimisen rannikkokalastuksen lisärajoittamiselle on siis olemassa selkeitä yhteiskuntataloudellisia perusteita.”

”Nykyinen lohenkalastus ei maksimoi yhteiskunnan lohesta saamaa kokonaishyötyä.”

4. Yhteenveto

Edellä toteamaani ja erityisesti tarkastuskertomuksen toteamuksia ei voi sivuuttaa tekemällä vain pieniä tarkistuksia harjoitettuun lohipolitiikkaan. Siirtyminen lohen merikalastuksesta joessa tai jokisuussa tapahtuvaan kalastukseen on oltava uuden asetuksen peruseriaate. Tähän päästään määrittelemällä lyhyt muutaman vuoden siirtymäkausi, jonka aikana selvitetään ja päätetään lohen merikalastuksesta lopettamisesta ammattikalastajille maksettavat korvaukset.

Siirtymäkauden aikana lohikalastusta säädellään 8.3.1996 annetun asetuksen (258/1996) 3 § 2 momentin mukaisesti ja siinä mainittuja vuosien 1996 ja 1997 aika- ja aluerajauksia noudattaen.

Liite: Muistio / Ilkka Mäkelä ”Laskelmia ja tutkimuksiin perustuvia faktoja sosio-ekonomisista tekijöistä”